

УДК 159.9:159.96

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2024.19.11>

ПРАВОВІ НОРМИ В БІЗНЕСІ ТА УПРАВЛІННІ ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЙ ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ З ЛАВ ЗСУ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Михайло Цимбалюк

*Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів
вул. Михайла Грушевського, 5, м. Київ, Україна, 01008
e-mail: tsmmwww@gmail.com*

У статті розкрито питання важливості планування власного бізнесу, а саме, хто має право займатися підприємницькою діяльністю; які види економічної діяльності дозволені в Україні; як зареєструвати (узаконити) власну діяльність; як оподатковується дохід або прибуток підприємців.

Стаття розглядає роль правових основ організації та функціонування підприємницьких структур, державного регулювання підприємництва, які висвітлені в законах України, постановах Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, указах Президента України, наказах міністерств і відомств, розпорядженнях голів держадміністрацій та інших нормативних актах з визначених питань.

У даній праці основним завданням є надання знань щодо правового регулювання діяльності підприємців з точки зору мотивації особистості підприємця і розглядається в двох аспектах, а саме, як власника майна та інших ресурсів, що намагається отримати максимальний дохід зі своєї діяльності, і як керівника по відношенню до найманих працівників, які працюють на умовах контракту. Дані критерії знаходять відображення в складі розглянутих вище управлінських дій підприємця, які визначають зміст управлінської діяльності підприємця.

Здійснено акцент на розвиток особистості майбутнього юриста в сучасних умовах. Виокремлена роль творчої активності та юридичної компетентності, що, у свою чергу, згідно з особистісно-орієнтованою освітньою парадигмою, показує ефективність його професійного становлення та реалізації у сфері юридичної діяльності. Особливо це актуально у юридичній діяльності, в якій юрист виступає захисником закону і прав громадян, експертом з правосвідомості, моралі громадян, їхньої здатності до корекції поведінки, а також вихователем та вчителем у складних життєвих ситуаціях щодо демобілізованих з лав ЗСУ та інших військових формувань.

Ключові слова: правові норми, закони України, демобілізовані з лав ЗСУ та інших військових формувань, реабілітація, юридична компетентність.

Актуальність дослідження. Планування власного бізнесу вимагає знаходити відповіді на певні питання, а саме, хто має право займатися підприємницькою діяльністю; які види економічної діяльності дозволені в Україні; як зареєструвати (узаконити) власну діяльність; як оподатковується дохід або прибуток підприємців. Відповіді на дані питання необхідно аналізувати насамперед у Господарському кодексі України, який почав діяти з 01.01.2004 року (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>).

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері податків і зборів, а саме, визначає перелік податків та зборів, платників, їх права, обов'язки, відповідальність за порушення податкового законодавства (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>). Кодекс законів про працю України регулює трудові відносини всіх працівників (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>). Ним визначено правові основи найму працівників підприємцями (укладання трудових договорів, робочий час, нормування, оплату праці).

Законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» визначено умови, механізми надання фінансової, інформаційної, консультативної державної підтримки цим суб'єктам господарювання (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>).

Виклад основного матеріалу. Правові основи організації та функціонування підприємницьких структур, державного регулювання підприємництва висвітлено в законах України, постановах Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, указах Президента України, наказах міністерств і відомств, розпорядженнях голів держадміністрацій та інших нормативних актах з визначених питань. Громадяни України визнаються суб'єктами господарювання у випадку здійснення ними підприємницької діяльності за умови державної реєстрації їх як підприємців без статусу юридичної особи. Підприємницьку діяльність здійснюють із залученням або без залучення найманої праці. Фізична особа-підприємець (ФОП) – це громадянин, який займається підприємницькою діяльністю, зареєстрований в державних органах та сплачує відповідні податки. Відповідно до чинного законодавства, місцеві органи влади повинні дати йому дозвіл для заняття певним бізнесом.

Згідно з новим Цивільним кодексом України (ЦКУ), формально з 14 років можна засновати фірму, а з 16 років – реєструватися підприємцем. Не допускаються до заняття підприємницькою діяльністю такі категорії громадян як військовослужбовці, службові особи органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, державного нотаріату, органів державної влади та управління, які здійснюють контроль за діяльністю підприємств. Не можуть бути зареєстровані як підприємці особи, які мають непогашену судимість за крадіжку, хабарі, інші корисливі злочини, недієздатні громадяни. Підприємницька діяльність посадових осіб органів влади обмежується конституцією України (стаття 69).

Перевагами ФОП є: нескладно зареєструвати та вести облік (бухгалтерію), просто отримувати прибуток (всі кошти, що надходять на рахунок фізичної особи-підприємця, він може знімати, і не потрібно за них звітувати, головне, своєчасно сплачувати податки та подавати звітність). Офіс необов'язковий, так як ФОП реєструють за місцем реєстрації фізичної особи.

Основний недолік ФОП це ризик власним майном, проте, якщо вести діяльність у правовому полі, на таку ситуацію можна ніколи не натрапити. Необхідно зазначити, що не всі підприємства хочуть працювати з ФОП, особливо якщо це великі компанії. Перш ніж реєструвати статус підприємця, необхідно визначитися з тим, яку саме групу фізичних осіб-підприємців як платників єдиного податку обрати. Це особливо стосується демобілізованих з лав ЗСУ та інших військових формувань.

Фізичні особи-підприємці I групи можуть торгувати на ринку, надавати побутові послуги населенню (виготовляти за індивідуальним замовленням, надавати послуги з ремонту, реставрації, технічного обслуговування, прання, чищення, фарбування, виконання фото робіт, виробки хутра, прибирання приміщень, перукарські, ритуальні послуги, послуги, пов'язані з сільським та лісовим господарством). Передбачено, що підприємці виконують всю роботу самостійно, без найманих працівників. Встановлено максимальний дохід 1 000 000 грн за рік (з квітня 2020 р.). Фізичні особи-підприємці II групи надають послуги як населенню, так і платникам єдиного податку; виробляють та продають товари (в торговельній точці, в Інтернеті), ведуть ресторанний бізнес, працюють на фрілансі. ФОПи даної групи можуть наймати в штат до 10 співробітників (за необхідності можна найняти більше працівників та оформити за угодою аутстафінгу). Максимально допустимий дохід за рік не може перевищувати 5 000 000 грн (з квітня 2020 р.).

Фізичні особи-підприємці III групи ведуть будь-яку види діяльності, крім тих, що заборонені для підприємців на єдиному податку. Для ФОПів зазначеної групи немає

обмежень щодо кількості співробітників. Максимально допустимий дохід за рік становить 7 000 000 грн (з квітня 2020 р.). До IV групи відносять сільськогосподарських товаровиробників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП), які ведуть діяльність винятково в межах фермерського господарства, що зареєстроване відповідно до Закону України «Про фермерське господарство».

Для застосування ФОП-фермером IV групи єдиного податку потрібно дотримуватись вимог, а саме, здійснювати винятково вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку такої особисто вирощеної або відгодованої продукції та її продаж (частка сільськогосподарського товарного виробництва за попередній звітний рік дорівнює або перевищує 75%); не використовувати працю найманих осіб (тільки членів сім'ї у визначенні Сімейного кодексу України); площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства становить не менше 2 га, проте не більше 20 гектарів.

В Україні для забезпечення свободи розвитку підприємництва, встановлення правових гарантій його функціонування законодавчо визначено права, обов'язки та відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності щодо демобілізованих з лав ЗСУ та інших військових формувань. Відповідальність є правовими та етичними відносинами між підприємцями й суспільством (господарюючими суб'єктами, споживачами, найманими працівниками). Підприємці відповідають: за зобов'язаннями, що пов'язані з їх діяльністю, всім своїм майном (за винятком того, на яке, відповідно до законодавчих актів, не може бути накладене стягнення); за охорону навколишнього середовища, дотримання техніки безпеки, охорони праці, виробничої гігієни, санітарії. За завдану шкоду й збитки підприємці несуть майнову, іншу встановлену законом відповідальність.

Права підприємця. Право це нормативна форма вираження принципу рівності господарюючих суб'єктів в економічних відносинах, система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки. З метою реалізації господарської ініціативи підприємець має право: створювати для здійснення підприємницької діяльності будь-які види підприємництва; купувати повністю або частково майно та набувати майнових прав; самостійно організувати господарську діяльність, обирати постачальників, встановлювати ціни і тарифи, вільно розпоряджатися прибутком; укладати з громадянами трудові договори про використання їх праці (контракти, угоди); самостійно встановлювати форми, систему і розміри оплати праці та інші види доходів осіб, які працюють на засадах найму; отримувати будь-який не обмежений за розмірами особистий дохід; брати участь у зовнішньоекономічних відносинах, здійснювати валютні операції, користуватися державною системою соціального забезпечення та соціального страхування.

Обов'язки підприємця. Обов'язки це правові норми (правила), що підлягають обов'язковому виконанню. Основні обов'язки підприємців полягають у тому, щоб: укладати трудові договори (контракти, угоди) з громадянами, яких прийнято на роботу за наймом; оплачувати працю особам, які працюють за наймом на рівні, не нижчому за мінімальний розмір, встановлений законодавством, забезпечувати відповідні умови та охорону праці, а також інші соціальні гарантії; дотримуватися прав, щоб реалізувати законні інтереси споживачів, забезпечуючи надійну якість вироблених товарів (послуг); отримувати ліцензію на діяльність у сферах, які підлягають ліцензуванню відповідно до чинного законодавства.

За даними ООН, в загальному, на малих та середніх підприємствах залучено 50% трудового населення світу, виготовляється 30 – 60% національного продукту, в залежності від країни. Малий бізнес є не тільки збільшенням ВВП країни, проте, й створенням

нових робочих місць, зниженням рівня безробіття, збільшенням податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, формуванням здорового конкурентного середовища, швидким реагуванням на зміну потреб споживачів.

Одночасно з розвитком малого бізнесу збільшуються доходи громадян та якість життя, зменшується їх залежність від державних інституцій, формується середній клас. В Україні малий та середній бізнес виробляє тільки 15% ВВП, 16% експорту, однак, забезпечує 79% робочих місць. В абсолютних показниках кількість суб'єктів малого підприємництва становить понад 1,85 млн., з них 1,5 млн. це фізичні особи-підприємці.

Серед усіх підприємств України малий та середній бізнес складає 99,8%. Кількісні характеристики підприємств та їх зміну відображено в матеріалах Держстату України (<http://www.ukrstat.gov.ua/>).

Юридичний супровід в бізнесовій та управлінській діяльності щодо демобілізованих з лав ЗСУ та інших військових формувань.

Правові основи юридичного супроводу (управління) організацією це синтетична модель, тобто поділяються на окремі правові положення, що містяться в різних галузях права. Тобто, взаємини адміністрації та працівників це предмет правового регулювання в трудовому праві, відносини владного публічно-правового характеру в адміністративному праві, порядок створення й діяльності юридичних осіб регламентується цивільним правом, правові основи діяльності органів управління юридичної особи містяться в корпоративному праві. Процес управління організацією це вироблення та прийняття рішень, їх реалізація для досягнення поставленої мети, в його основі лежить процес передачі інформації (керуючого сигналу) в певній формі. Управління організацією розглядають з урахуванням об'єкта (цілі), на який направлений процес управління, тобто, підвищення прибутку, зниження витрат, впорядкування відносин між підрозділами, збільшення обсягу продажів. При цьому підприємці здійснюють управлінські дії (склад): вибір мети іта формування задач; прогнозування (планування); визначення засобів та методів; підбір кадрів; прийняття рішення; здійснення дій щодо реалізації; моніторинг; перевірка ефективності діяльності.

З правової точки зору особливий інтерес викликає диференціація управлінської роботи по наступних сфер та сегментами діяльності організації.

1. Створення організації, включаючи вибір виду бізнесу, організаційно-правової форми організації, побудова моделі управління.

2. Складання бізнес-плану, тобто розробка проекту ведення справ. План може бути як загальним, який має стратегічне значення (для прикладу, ключові напрями діяльності компанії в майбутньому році, реструктуризація компанії), так і локальним (тобто, для запуску конкретного проекту).

Найважливішими компонентами бізнес-плану є: мета, терміни здійснення, джерела фінансування, видаткова частина, кадровий, організаційний, юридичний механізм здійснення, кінцеві підсумки.

Бізнес-план не регламентований чинним законодавством, однак, в складі необхідних документів бізнес-план не названий, але за змістом мається на увазі саме він; так, для отримання інвестицій необхідно вказати відомості, що представляють собою основні параметри бізнес-плану [1].

3. Формування власної системи бухгалтерського обліку та звітності, іншої державної звітності, продуманої податкової політики, що забезпечує як законність, так і оптимальність податкових платежів.

4. Організація персоналу, в тому числі створення кадрової служби, підбір, розстановка кадрів, правове закріплення їх прав та обов'язків в посадових інструкціях,

забезпечення ротації, професійної придатності, визначення способів, форм задоволення організації в робочій силі (кадрах): звичайний найм, залучення сторонніх організацій, аутсорсинг, лізинг персоналу.

5. Визначення конкретної моделі управління, системи прийняття рішень, ієрархії управлінських органів, становлення внутрішньої структури організації, виділення її підрозділів, створення філій та представництв.

6. Організація ресурсно-матеріального забезпечення та збуту, встановлення необхідного правового режиму майна, що використовується, проведення маркетингової політики.

7. Організація правової роботи.

8. Розробка, реалізація внутрішніх стандартів, технологічних процедур, систем сертифікації, управління якістю товарів (робіт, послуг).

9. Забезпечення майнової (матеріальної), інформаційної безпеки організації, безпеки умов праці, розробка систем зниження ризиків. Організаційна робота в даному напрямку передбачає створення відповідних правових режимів. Зокрема, мова може йти про режим комерційної таємниці, режим конфіденційності стосовно до таємниць виробництва, вчиненні реєстраційних процедур щодо об'єктів інтелектуальної власності (товарних знаків, знаків обслуговування, винаходів, промислових зразків).

10. Формування та проведення певної корпоративної політики, що забезпечує реалізацію загальних цілей партнерів по бізнесу, та досягнення єдності мети всіх зацікавлених осіб. Неодмінною компонентом такої політики є встановлення та вирішення завдань зі зміни статутного капіталу, його співвідношення з іншими активами, з реорганізації, створення супутніх компаній (наприклад, дочірніх або на основі угод з контрагентами), участі в узгоджених діях на ринку в межах допустимого антимонопольним законодавством.

Корпоративне управління визнають організаційною моделлю, що, з одного боку, регулює відносини між менеджерами компанії та їх власниками (акціонерами), а з іншого, узгоджує цілі різних зацікавлених сторін, забезпечуючи тим самим ефективне функціонування компаній [3].

11. Розробка власної системи локальних актів, включаючи правила внутрішнього розпорядку, положень про органи управління, про підрозділи.

12. Організація системи планування та довгострокового прогнозування в цілях сучасної модернізації обладнання, технології та інших елементів виробничої та невиробничої сфери. Як правило, юридичне закріплення даного виду роботи виражається у встановленні відповідних напрямів діяльності, визначення відповідальних осіб, їх компетенції.

Відображення даних аспектів в установчих документах, локальних актах, робочій документації [4].

13. Визначення та закріплення інвестиційних, інноваційних процесів, що забезпечують перспективу розвитку.

14. Організація внутрішнього документообігу. Необхідно зазначити, що питання управління можуть бути вирішені тільки в рамках належного правового регулювання, тобто, за допомогою нормативно-правових актів.

Щодо правового регулювання діяльності підприємців, можна зробити висновок про те, що, з точки зору мотивації, особистість підприємця розглядається в двох аспектах, а саме, по-перше, як власника майна та інших ресурсів, що намагається отримати максимальний дохід зі своєї діяльності, а по-друге, як керівника по відношенню до найманих працівників, які працюють на умовах контракту. Дані критерії знаходять відображення в складі розглянутих вище управлінських дій підприємця, які визначають зміст управлінської діяльності підприємця.

Висновки. Важливим чинником розвитку особистості майбутнього юриста в сучасних умовах є творча активність, що, у свою чергу, згідно з особистісно-орієнтованою освітньою парадигмою, показує ефективність його професійного становлення та реалізації у сфері юридичної діяльності.

Компетентність є спорідненою із поняттям «фундаментальності». Компетентність як володіння знаннями, які дозволяють виносити судження про щось, передбачає розуміння цих знань. Компетентність – це цінність освіти, до якої ми наближаємось через фундаменталізацію. Фундаменталізація як процес – це досягнення компетентності, такого рівня підготовки, який забезпечує кваліфікованого фахівця можливістю вирішення нестандартних професійних ситуацій. Особливо це актуально у юридичній діяльності, в якій юрист виступає не лише знавцем, застосовувачем, захисником закону і прав громадян, але й експертом з правосвідомості, моралі громадян, їхньої здатності до корекції поведінки, а також вихователем та вчителем у складних життєвих ситуаціях щодо демобілізованих з лав ЗСУ та інших військових формувань.

Список використаної літератури

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія: навчальний посібник для ВНЗ / К.: ЦУЛ, 2010. 346 с.
2. Жигайло Н. І. Психологія духовного становлення особистості майбутнього фахівця: монографія. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка. 2008. 336 с.
3. Жигайло Н. І. Психолого-педагогічні умови формування духовності студентської молоді під час навчання у ВНЗ // Актуальні проблеми психології : Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / за ред. С. Д. Максименка. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». 2009. Том. X, Вип. 11. С. 366-376.
4. Зошій І. В. Мотив і мотивація досягнень як важливий показник професійної компетентності юристів [Електронний ресурс] // Електронне наукове видання «Технології розвитку інтелекту». Київ. 2016. Режим доступу до випуску: http://www.psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/issue/current.
5. Зошій І. В. Дослідження особливостей професійної компетентності студентів – майбутніх юристів // European Conference on Education and Applied Psychology-Vienna, Austria. 2016.
6. Каламаж Р. В. Психологія формування професійної Я-концепції майбутніх юристів // дис. ... доктора. псих. наук: 19.00.07. К. 2010. 440 с.
7. Камушков, О. С. Розвиток малого та середнього бізнесу у світі // Вісн. Акад. мит. служби України. Сер.: Економіка. 2013. № 1. С. 130-134.
8. Кіщак В. Розвиток малого та середнього підприємництва: досвід Польщі, Угорщини, Чехії, Італії / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
9. Мареніченко В. В. Механізми реалізації державного регулювання якісного розвитку малого та середнього бізнесу в умовах інтеграції України до Європейського Союзу // Вісн. Акад. мит. служби України. Сер.: Держ. упр. 2013. № 1. С. 48-53.
10. Рибчак В. І. Світовий досвід державного регулювання підприємств малого бізнесу // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2010. Вип. 16.1. С. 235-238.
11. Світовий бізнес: Навч. посібник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2012. 498 с.
12. Цимбалюк М. М. Онтологічні основи теорії правосвідомості : Дис... д-ра наук: 12.00.12 – 2009.

**LEGAL STANDARDS IN BUSINESS AND MANAGEMENT
FOR THE REHABILITATION OF DEMOBILISED FROM THE ARMED FORCES
AND OTHER MILITARY FORMS****Mykhailo Tsymbaliuk***Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Social Policy and Protection of Veterans' Rights
5, Mykhaila Hrushevskoho str., Kyiv, Ukraine, 01008
e-mail: tsmmwww@gmail.com*

The article discusses the importance of planning one's own business, namely, who has the right to engage in entrepreneurial activity; what types of economic activity are allowed in Ukraine; how to register (legalize) your own activity; how income or profit of entrepreneurs is taxed.

The article examines the role of the legal foundations of the organization and functioning of entrepreneurial structures, state regulation of entrepreneurship, which are covered by the laws of Ukraine, resolutions of the Verkhovna Rada and the Cabinet of Ministers of Ukraine, decrees of the President of Ukraine, orders of ministries and agencies, orders of the heads of state administrations and other normative acts on certain issues.

In this work, the main task is to provide knowledge about the legal regulation of the activities of entrepreneurs from the point of view of the motivation of the entrepreneur's personality and is considered in two aspects, namely, as an owner of property and other resources, trying to get the maximum income from his activity, and as a manager in relation to employees who work under the terms of the contract. These criteria are reflected in the above-mentioned managerial actions of the entrepreneur, which determine the content of the entrepreneur's managerial activities.

Emphasis is placed on the development of the future lawyer's personality in modern conditions. The highlighted role of creative activity and legal competence, which, in turn, according to the person-oriented educational paradigm, shows the effectiveness of his professional formation and realization in the field of legal activity. This is especially relevant in legal activities, in which a lawyer acts as a defender of the law and the rights of citizens, an expert on legal awareness, morals of citizens, their ability to correct behavior, as well as an educator and teacher in difficult life situations for demobilized from the ranks of the Armed Forces and other military formations.

Key words: legal norms, laws of Ukraine, demobilized from the ranks of the Armed Forces and other military formations, rehabilitation, legal competence.